

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsacega meseca, in stane vse leto 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo. — Naročnina in oznanila pošiljajo se založništvu v Milic-ovo tiskarno v Ljubljani.

Štev. 1.

V Ljubljani, 1. januarja 1883. l.

XXIII. leto.

Zgodovinsko-slavni dan

bil je 27. decembra preteč. leta, ker ta dan minulo je **šest sto** let, odkar je vojvodina Kranjska v zvezi s preslavno Avstrijsko hišo, in odkar ji gospodujejo preblagi vladarji iz Habsburške rodovine.

V teh šest sto letih so si preslavni vladarji Habsburški sè svojimi prekrasnimi dejanji pridobili pravo, ukoreninjeno spoštovanje in živo ljubezen našo. Tudi žar slovenskemu šolstvu in učiteljstvu ter najdrajši naš biser — domača omika — lesketala sta se iz krasne krone Habsburške in razcvetala se pod pravičnim žezlom mogočne Habsburške Avstrije. Tudi slovensko šolstvo in učiteljstvo se tedaj hvaležno spominja te slavne šeststoletnice, ter v svojih zvesto udanih srcih obnavlja svojo staro živo udanost, ljubezen in zvestobo do presvetle Habsburške hiše.

Slovesno trdi vsak iz mej nas s pesnikom našim:

„Blago, življenje in kri, visoki Vladar, Ti posvetim
Bistri v sodbi razum, v boji nevžugani dlan,
Tvojemu rodu na čast, na zgubo protivnikom Tvojim
Snuje v osrčji mi duh, cuka na bedru mi meč,
Hrast se omaje in hrib, — zvestoba Slovincu ne gane!“

Slovenskemu učiteljstvu.

Vémo, tovariši mili, da razvidite, da dandanes vsi činitelji in vse delajoče moči našega javnega življenja delajo na to, da bi tudi nam Slovincem, kakor drugim národom, prisijalo rumeno solnce prave, stalne enakopravnosti na naše preddurje. Kdo iz mej vas ne vé, da se tudi na našem domačem šolskem obzorji užé svetlí in dela dan béli, ter kliče na vztrajno delo. Dela na domačem šolskem polji pa je zdaj mnogo, mnogo. Misleč učitelj vé, da živimo v nekakem novem, razburjenem času, in blagor mu, kdor ga razume — in vé zahteve njegove! Nekaj pa jih je še, ki

„z odprtimi očmi ne vidijo in s slušnimi ušesi ne slišijo“! Pri učitelju in v njegovi šoli domovati mora čista resnica in istina, kajti le v resnici biva krepost in svoboda. Učitelj mora dobro poznati duh časa, — mora ločiti pleve od pšenice, les od kamena in slamo od klasja. Učitelj mora biti mož in sicer mož od nog do glave. Zatorej pa mora vedno čuvati in popravljati svojega notranjega človeka. Pri tem pa ni dobro, če je osamljen; išče naj si dobre družbe pri svojih sotrudnikih. Slabi naj se naslanja na močnejega, kakor se bršljan vije po močnem hrastu; neveden naj hodi k razumnemu; malosrčen k srčnemu, omahljivi h krepkemu, novinec k izkušenemu; vsi pa delajmo za vse in vsi za vsakega. Ako učitelj ljubi svoj učiteljski stan, ljubi tudi národ, iz katerega izhaja, kateri ga živi in za katerega se trudi. Vsak vé, da je dobra ljudska šola najtrdneja podloga vesoljni ljudski sreči. Da pa je šola dobra, mora biti uravnana po potrebah národa. Za potrebe národa pa dela le tista šola, v kateri deluje učitelj, ki ima srce do svojega národa, do njegove sreče in slave. Národni učitelj dela vedno neutrujen in neugnan, kakor opominja naš pesnik:

„Svetu pokažite lik domače navade in misli,
 Biti slovenske krvi bodi Slovincu ponòs!
 Spomnite se imenitnosti del pokojnih očetov,
 Cenite vrednosti s'cer roda sedanjega tud';
 Kdor zaničuje se sam, podloga je tujčevi peti.“

Učitelj učitelju za novo leto.

Prijatelj moj dragi!

Začénja se novo leto. Po stari navadi pridem tedaj, in Ti prinesem poln koš najboljših voščil. Voščim, da bi ne imel vedno zdravih čutov, da bi ne slišal, kako nekateri ljudje slabo govoré o šoli in učiteljih, da bi ne videl, kako marsikdo je boljši kruh, pa ima polovico manj dela in potú, kakor učitelj mučitelj.

Voščim, da bi po drugi strani imel dobre čute in ude, kakor sicer noben človek na svetu: 50 oči, da bi videl, 50 ušes, da bi slišal, kaj se vse godí pri Tebi, in kaj otroci počnó v najzadnjem kotu; 50 rok, da bi popravljajl otroške napake in jih zavračeval; 50 nog, da bi mogel biti ob enem povsod, kjer je učencem treba kazati in jih verdevati.

Voščim, da bi imel spomin kakor kralj Cir, kateri je vsa imena svojih vojakov na pamet vedel, — da bi tako tudi Ti vse svojih 100 učencev do dobrega poznal. Potem voščim, da bi ne imel dobrega spomina, da bi pozabil vse, kar Ti ljudje, veliki in mali, vsak dan storé krivice. Voščim, da bi imel prav hladno kri, da bi se ne jezil preveč, in pa da bi imel tudi zopet gorko kri, da bi ne zmrzoval v mrzli svoji sobi. Voščim, da bi imel dober želodec, kateremu bi vsaka jed ugajala; voščim, da bi bil hraber vojak, da bi se bojeval z vsemi silami, ki jih mora učitelj prenašati. Voščim, da bi bil čarovnik, da bi svoje učence vselej veliko naučil, naj imajo dobro glavo, ali slamo v glavi, naj hodijo v šolo, ali naj bodo domá, ali na polji pri svojih opravilih. Voščim, da bi bil kakor „dvojna prikazen“ — ena za tega, druga za unega nadzornika. — Sicer pa mi bodi v novem kakor v starem letu zvesti prijatelj, ter se spominjaj

svojega

zvestega sotrudnika

Naboréta.

Kmetski starši, vzgojajte prav svoje otroke!

Resnično, presrečni so starši, katerim je Bog dal dobre, nepokvarjene in pokorno-poslušne otroke; a še veliko srečnejši so pa otroci, kateri imajo v resnici dobre, pobožne, skrbne in poštene krščanske starše, koji vestno izpolnjujejo svoj prevzvišeni poklic, da lepo vzgojajo svoje otroke. Srečna je hiša mej priprostimi kmeti na deželi, v katerej so božje zapovedi glavno vodilo vsega domačega družinskega življenja. Le tam kraljuje in vlada pravi — nekaljeni mir, ljubezen, neomejena pokorščina, miljena tihota in zloga, udanost, neprisiljena marljivost in delavnost.

Otroci, če se spridijo, spridijo in razbrzdajo se največ le pozneje po naopačni vzgoji in slabih vzgledih odraščениh, mej kakeršne nežna mladina sosebno v obljudenih krajih in v večjih vaseh po nepazljivosti neskrbnih staršev lahko zajde in zahaja. Iz lastne izkušnje vem in trdim, da večje ko so vasi in bolj ko so obljudeni kraji, tembolj izpridena, pokvarjena in nepokorna je tudi mladina. — Gotovo prežalostna, tužna istina!

Prva in prava naloga vsemu pouku in vsake vzgoje je gotovo ta, da se mladina v vsakem obziru za njeni prihodnji javni poklic in stan pošteno pripravlja in vzgoja. Kolikor bolj se je kdo v mladosti za to izberil, olikal in pripravil, toliko lažje bode potem kot samostalni mož in samostojna žena se sè svojo osodo boril in jej ne tako lahko podlegel, kot se to nevednežem kaj rado prigodi. Svarilnih vzgledov za to imamo povsod več, nego dovolj. — Ogromna večina staršev na deželi je kmetskega stanú, kar so pozneje največ tudi njihovi otroci. Naravna posledica je tedaj neovrgljiva, da prav pogostoma čujemo kmetske starše iskreno željo izrekat: „Oj, da bi nam pač skoraj domači otroci krepko dorasli, potem bi se sè svojimi domačimi močmi lažje delalo, in bi ne bilo toliko troškov za tuje delavce in posle!“ Resnično, velika dobrota za pravi napredek vsake kmetske hiše je to, da v njej domuje ljubeznjiva domača poštena in krščanska družina, katerej zapovedujeta dobri, skrbni oče in mila domača mati. Le tam je dandanes mogoče kaj prihraniti ter za dneve potrebe in pomanjkanja nekoliko na stran dejati, kjer se na malih kmetijah vsa kmetska dela sè svojo domačo družino, — sè svojimi lastnimi otroci — izvršujejo in opravljajo, kjer so domači in dobro, pošteno in krščansko vzgojeni otroci gledé hrane, obleke in drugih posebnostij veliko z manjim zadovoljni, nego bili bi tuji delavci in posli. Domači, dobro vzgojeni otroci delajo pa tudi vse veliko zvestejše in so pri vsem bolj pridni, ker jih povsod prava zavest in prepričanje vodi, da delajo edino le v svojo prihodnjo korist in srečo, ter da se jim bode enkrat toliko bolje godilo, kolikor pridnejši da so bili v mladosti. Na tak način more in mora brez posebne nesreče o svojem času ta ali drugi izmej njih domá postati srečen gospodar, a drugi morejo se pa tudi z vsem potrebnim preskrbeti, ter se slednjič k poštenemu in dobremu kruhu dovésti. — In — njihovim dobrim in skrbnim staršem se na stare dni življenje po trudapolnem delu izpremení v pravi, prijetni in mirni počitek, kar jim gotovo tudi njihove dneve pričujočega življenja zdatno podaljšati more. — Ali ni to za vso tako pošteno hišo in družino pravi in očitni blagoslov božji?

Resnico trdim, ako rečem, da neka nadzemeljska radost napolni človeku srce, kadar pride v kmetsko hišo, v katerej biva lepa krščanska zloga mej starši in njihovimi odraščениmi otroci, kjer kraljujeta mir in prava ljubezen, kjer se ves teden Bogu v čast in slavo, sebi pa v časni in večni prid z veseljem, brez godrnjanja in kislih obrazov pridno dela, kjer se nikoli ne sliši grdega, opravljivega in pohujšljivega govorjenja in besedovanja, kjer se o kletvi in rotenji nič ne čuje, kjer je vse domače gospodarstvo v lepem redu, — Taka družina ne trpi pomanjkanja in nadlog, pod kakoršnimi dandanes toliko nesrečnih družin zdihuje zaradi svoje lastne neumnosti, ker jo povsod spremlja blagoslov

in pomoč božja; ona se pa tudi resnično Gospodovega dneva veselí, ob katerem se od svojega tedenskega dela in truda blagodejno oddahne in odpočije, za zveličanje svoje duše bolj skrbi in dá Bogu, kar je njegovega, ter se za prihodnjega tedna delo in trpljenje iz nova poživlja. Kako prijetno dé tudi taki pošteni kmetski družini od časa do časa tuja pohvala, katera je vsakemu posebej in vsem vkup v zasluženi delež! — V takih družinah vsak rad drug drugemu pomaga pri težavnem delu, ter mu trud in znoj sè svojo pomočjo zdatno olajšuje. — Očetova povelja in materini zaukazi so vsakemu posameznemu in vsem vkup sveta zapoved, katero radovoljno in točno izvršiti mej soboj v zavesti tekmujejo, da se s tem svojim milim, skrbnim in dobrim staršem prikupijo, za kar vse je dobrim otrokom zavest, da so božjo voljo izpolnili in pa mirna vest — prijetno — nadzemeljsko plačilo.

V hiši, kjer domuje taka poštena družina, dogovarja in posvétuje se modri in krščanski oče sè svojimi odraslimi otroci o vsem, kar se dela in kako koristno, varično in napredno je treba gospodariti, da jih tako tudi v tem obziru pripravlja na njihov prihodnji poklic. Pri tem on rad posluša mnenja in nasvete svojih bolj odraščениh sinov, jih modro razsoja in jim svoje lastne izkušnje in opazke dostavlja, ter pomanjkljivostim ljubeznjivo vse potrebno s pravimi in koristnimi nasveti dodaja. Tù sinovi svojo milo mater njegujejo, a hčere, oziroma (bratom) sestre so sè svojimi starši ljubeznjive, a z brati pa prizanesljive; one skrbé pred vsem — za to po materi poučene — da imajo starši in tudi bratje čedno obleko. Kadar ob nedeljah in drugih prilikah taka poštena družina v domačo cerkev k božji službi v svojih čednih, snažnih a priprostih oblačilih hodi, občudujejo jo srečevalci, ter nekako zavidljivo reko: „To so sicer priprosti a resnično srečni ljudje, kateri v lepej zlogi mej soboj živé; taki bi vsi morali biti; le škoda je, da je tako malo enacih družin in hiš“.

Resnično je, da se marsikomu dozdeva, da takej hiši in družini posebna zvezda sreče blišči. Marsikateri oče bil bi sè svojimi milo - dragimi rad tako srečen, ter bi za tak blagor, ako bi ga v svojej družini utrditi mogel, vedel in znal, vse dal, ker njegovo dobrodejno vplivanje na vse družinske razmere v dvojnej meri čuti ravno zato, ker se v njegovej hiši in mej njegovo družino popolnoma — pogreša. Ali tužno, — on tega nikakor doseči ne more; vsi poskusi v ta namen mu spodleté, — ali so pa še celó povod k novim razprtijam in ravsanju v njegovej družini! — Kaj nek je pa takim neprilikam in družinskim sitnostim pravi in glavni uzrok? Odgovorim kratko: Edino le naopačna vzgoja malih otročičev v nežnej mladosti in mladeniškej starosti. Kakoršno seme se seje, tak sad bode se žel. Kakor se dela, tako se plačuje; kakor človek v mladosti svoje stanovske dolžnosti izpolnuje, tako bode se mu enkrat na stare dni godilo.

Ne bodem stikal pri tej priliki po hišah in družinah, kjer izprideni — odraščeni in neodraščeni — otroci sè starši svojimi takorekoč užé popolno zapovedujejo in gospodarijo; kjer odraščeni sinovi dragi čas in trdo pridobljene novce po krčmah s pijančevanjem lehkomišljeno zapravljajo, a hčere pa vse na nečimurne cape in brezpotrebni lišp potrosijo, ter ne pri starših, a tudi ne pri njihovih otrocih za pošteno delo nobenega pravega veselja ni, ob kakeršnih prilikah se tudi najpoštenejši posli popolnoma izpridijo in demoralizirati morejo, — nego ogledati hočem malo poblížje one poštene hiše in družine, kjer gospodarijo in ukazujejo delavni, skrbni in varični očetje in matere, kateri užé dolgo časa na pripomoč svojih otrok težko čakajo in računijo. Tudi po takih hišah in iz takih družin se prav pogostoma slišijo tožbe: „Križ je z otroci; oni bi nam užé lahko pri vsakem delu krepko pomagali, ali kaj pomaga, ker so pa vsi trmasti, prepirljivi, za vsako malo reč nejevoljni in v vsem skoraj trdovratni in nepokorni.“ Žalostna resnica je, da se po milej domovini več nego dosti nahaja takih hiš, po katerih razdvoj mej starši in otroci

neprestano vlada, jim leta in leta prijetno in mirno življenje kazí in jim je grenko, težavno in neprijetno dela. Ako oče takim otrokom kako delo izvršiti zaukaže, mora biti ob enem užé naprej na to pripravljen, da vidi kisle in skremžene obraze svojih otrok, če se mu od taistih še kaj hujšega — še kaj hujega ne pripeti. Če potem mati na skrivnem svoje otroke kaj graja in svari, odgovarjajo se jej navadno, in to prenaša skrivaj in ne pové svojemu možu; če mu pa take napake in neprilike svojih otrok potoži, potem navadno mej očetom in bolj odraslimi otroci nastane pravi krik in ropot, kateremu se tudi dostikrat pridruži pretèp.

V takih družinah je tudi življenje mej brati in sestrami razdejavno. Kako kritično je v takih položajih na vse strani gledé dela in vsakdanjih kmetskih opravil, mi ni moč dopovedati; le kdor imel je priliko, take razmere večkrat sam opazovati, more si to tužno življenje v pravej podobi pred oči staviti. — Vsak hoče vsa težja dela in opravila le na druge zavaliti; a če kdo drugega pri tem pomoči prosi, dóbi od prošene mesto té, — le odgovor: „Stori sam“. Zavoljo tega nastane pa potem dosledno vsakovrstno nasprotovanje, očitane in zabavljanje, kar vse vkup gotovo poštenega dela in opravila ne pospešuje, nego je temveč vsakemu pravemu redu, brez katerega ni in resničnega napredka biti ne more, — glavna opovira in stalni zadržek. — Gotovo in več nego gola resnica je pa, da brez ljubeznjivega in voljnega oskrbovanja ne živina in tudi ne poljski pridelki kmetovalcu in njegovej družini pravega dobička in koristnega povračila dajati in donašati ne morejo.

Kako bedasti in neumni so vender taki ljudje! Težo in terpljenje dela morajo vsejedno prenašati in nositi, kar bi pa gotovo tisučkrat ložeje nosili, ko bi se pri delu lepo vzajemno in ljubeznjivo podpirali, mesto da vsako opravilo in delo zvrčajo le drug na drugega. (Dalje prih.)

Učne slike iz zgodovine.*)

(Piše **Tone Brezovnik**.)

V. Aleksander Veliki.

a) Njegov oče Filip II.

Mej tem, ko so se Grki po notranjih vojskah oslabljevali, začela jim je protiti od severa grozovita nevihta. Tam na meji Grške je nastalo iz malih začetkov **Makedonsko** kraljestvo.

To kraljestvo se je posebno povzdignilo in ukrepilo za časa kralja Filipa II. Filip je bil zvit mož in mojster v vojski. Grkom se je vedno prav prijaznega hlinil ter se v vse njih zadeve mešal. Zraven pa je pridno podkupoval posamezne ter za-sé pridobival grške poglavarje. Edini slavni Atenski govornik Demosten je spoznal v Filipu sovražnika svojega národa ter v svojih slavnih govorih rohnél zoper njega, a zastonj! Zaslepljeni Grki mu niso verjeli.

V svoji zaslepljenosti poklicali so ga nazadnje celó za razsojevalca nekega svojega prepira. Kmalu je bil Filip z obilico vojakov na Grškem. Ko se je tù dovolj utrdil, obnašal se je kot v privojkovani deželi. Še le zdaj so Grki svojo nespamet uvideli. Prijeli so za orožje, a bili so pri Keroneji premagani.

Filip pustí Grkom na videz njih samostalnost (svobodo), ter se dá od njih izvoliti za poveljnika vojske, katera naj bi Perzijane za njih prejšnje napade v Grško kaznovala. Že je bilo vse za vojsko pripravljeno, ko ga zadene morilčeva roka.

Toda še večji junak je stopil na njegovo mesto, njegov sin Aleksander.

*) Glej lanskega „Učit. Tovariša“ str. 347!

b) Njegova mladost.

Aleksander se je rodil l. 356. pr. Kr. Imel je velike duševne zmožnosti. Očetova največa skrb je bila, jih lepo razviti. Zato poprosi najslavnejšega grškega modrijana, Aristotela, za odgojitelja svojemu sinu. Pisal mu je mej drugim: „Vedi, da se mi je sin rodil. Pa manj sem hvaležen bogovom, da so mi ga dali, kakor da so mi ga v tvojem času dali. Upam namreč, da ga boš odgojil takó, da bo vreden mene in mojega nasledništva.“

Aristotel je prošnjo kralja uslišal, ter se z največjo resnobo udal svoji novi službi. Nikoli še ni imel boljši učitelj, boljšega učenca. Vzbudil je posebno Aleksandrovo častiljubje, morda še premočno. Še očeta je Aleksander zavidal za njegove zmage. Če se je poročalo, Filip je to ali ono mesto vzel, to ali ono ljudstvo premagal, postal je deček žalosten ter je sè solznimi očmi rekel: „O, moj oče si bo ves svet osvojil, in meni ne bo ostalo ničesar, kar bi si mogel sam pribojevati.“

Najrajše je slišal o slavnih delih starih junakov, o vojski in bitkah pripovedovati. Slaven junak postati je bila njegova največja želja. Najljubša knjiga mu je bila Homer.*) Deval jo je po noči celó pod zglavje, da je, vzbudivši se, takoj lahko čital. Pa tudi v drugih vednostih ni zaostajal. Še kot kralj je rad podpiral znanosti in umetnosti.

Aleksander se je odlikoval pa tudi v telesnih vajah. — Nekdaj so ponudili njegovemu očetu prekrasnega pa jako divjega konja Bukefala, za velikansko ceno 13 talentov (okoli 26.000 gl.). Najspretnější jahači so poskusili svojo umetnost na njem, pa vsacega je razsebe vrgel. Kralj ukaže konja odpeljati, ker ga nihče rabiti ne more. „Škoda lepe živali“, oglási se Aleksander, „prosim oče, dovolite mi, da enkrat poskusim“. Filip mu dovoli. Aleksander se približa konju, prime ga za uzdo, ter ga pelje proti solncu, kajti zapazil je, da se konj lastne sence boji. Začel ga je gladiti in ljubkovati in ko bi trenil, sedel je na divjem konji. Kot strela dirja konj ž njim. Filip in vsi zbrani gospodi so kar strmeli in se bali za kraljeviča. V tem se Aleksander obrne in goni konja zdaj na desno, zdaj na levo, kakor kako prav krotko žival. Vsi so se čudili, Filip pa se je veselja jokal.

Osemnajst let star boril se je Aleksander v bitki pri Keroneji ter je zmago odločil. Po bitki ga Filip objame in reče: „Moj sin, poišči si drugega kraljestva, Makedonija je za-té premala“.

Z dvajsetim letom je postal kralj (336. pr. Kr.).

(Dalje prih.)

Evropa in nje ljudstva.

Ljudstva v Evropi so vsled svojih prirodnih darov, vlastnih temu plemenu, dospela do najviše stopnje v omiki; da se je pa omika in vzobraženje tako naglo razširilo mej nje stanovalce, v to je tudi pripomogla členovitost Evropskih bregov, kakoršnih drugod ni. Na jugu in severu je mnogo poluotokov in morskih zalivov, v Evropi ste zgodovinsko važni morski ožini pri Gibraltarji in Carijgradu in vsled tega ima v primeri sè svojo površino naj daljše obrežje. Kjer so pa morski bregovi zeló razviti, tam se ljudstva gosto naseljujejo, a redko tam, kjer se tla vzdigujejo in se gorovje razprostira. Evropa pa ima mej vsemi deli sveta najnižjo prekomerno visokost, zarad tega je gosto naseljena; kjer je pa več ljudi skupaj, kjer ljudje drug z drugim občujejo, tam se vzobraženje zviša.

*) Slavni grški pesnik Homer (nekako l. 1000. pr. Kr.) zložil je pesni „Ilijádo“ in „Odiséjo“. V Ilijádi opeva desetletno borbo Grkov s Trojo (Ilion), v Odiséji pa za marsikojega grškega junaka osodopolno vrnitev domov. Največ je pri tej vrnitvi pretrpel Ulizej (Odiséj), in on je glavna oseba tega (drugega) speva.

Potem pride pa ugodno podnebje: Kjer morje globoko sega v kopno zemljo, tam uravnava vreme (pomorsko obnebje) in razdeljuje gorkoto mej letne čase; za vzosnim poletjem pridejo voljne zime, in v Evropi je v tem oziru bolje, kakor drugod (v Aziji in Ameriki) pod jednako širjavo. V Evropi je vsled nje izobražbe padavina primerno razdeljena. Alpe in gorovje, ki se njim na vzhod raztezuje, loči Evropo v južno in severno, v pas, kjer v jeseni listje odpada, in v sredozemski pas, kjer grmovje vedno zeleni; na jednom stanujejo ljudstva, ki pivo varé in maslo uživajo, na drugem pa ljudstva, ki grozdje tlačijo in oljko sadé. Še le v vzhodnih krajih tega dela, na obrežji črnega morja in hvalinskega jezera, razvija se tretji pas, ob katerem je drugačno življenje, to je pustinja. Taki prehodi iz obnebja v obnebje bili so povod, da so začeli ljudje med sabo občevati, ker sever in jug sta pridelke menjevala, in nenavadno je vselej ljudi mikalo in vabilo.

Ugodna členovitost v Evropi pa ni le pospešila občevanja materielnega blaga, marveč tudi viših darov, namreč misel in nazorov. Evropa je sicer dobila iz Azije svoje domače živali in koristne rastline, a pri nje ljudstvih, ki so bila arijskega pokolenja, razvila se je viša omika, in krščanstvo, ki je prišlo od Semitov v Aziji, se je v Evropi naj lepše razvilo. Od Rimcev, ki so imeli najvišjo državniško sposobnost in od Grkov širila se je omika na sever po Evropi. „Ko se je državna omika širila po severni Evropi, izpremenila se je tudi vrednost in znatnost členovitih krajev.“ „Ob rekah so vzrastla mesta, obrt in kupčija sta cvetela, in severno obrežje sredozemskega morja je dobilo, kar poprej ni imelo v tej meri, obljudeno in obdelano zemljo za soboj.“ Dežele in ljudstva ob srednjem morji pa so nehale biti vodje še le potem, ko je bila najdena pot po morji v Indijo in na zahod pot v Ameriko, in oceanski bregovi zadobili so večo vrednost.

Visoko vzomiko, katero so dosegli evropska ljudstva, imajo se zahvaliti nekaj ugodni legi sveta, na katerem bivajo, nekaj pa sposobnostim, katere imajo v sebi. Ta ljudstva spadajo, izvzemši nekatera na vzhodu in jugo-vzhodu te zemeljske celine, k sredozemskemu plemenu, po „Blumenbach“ kavkaškemu in mej tem k indoevropskemu ali indogrmanskemu plemenu.

Od teh se ločijo Baski, ki so še dandanes v ljudopisji uganka; so pa ti potomci debla starih Iberov, Vasconov. Iberi so imeli v posest vso Španjsko in južno Francosko, pomešali so se pa s Kelti, izgubili so z jezikom tudi národnost. Njih ostanek so Baski; imenujejo se Euscaldunac, jeziku svojemu pravijo Euscuaara, deželi pa Eusquerria. Obseg njih jezika se vedno skrčuje na Francoskem in Španjskem, in zdaj stanujejo v francoskem okraji „Basses Pyrénées“ in pa v španjskih deželah Guipuzcoa, Vizcaja, Alava in Navarra, okoli 550.000 duš.

Indogrmanom tuje ljudstvo na evropskih tléh so tudi največ stanovalci v Kavkazu, nedoločeno je, kateremu ljudstvu bi se prištevali, tam je bila od pamtiveka največa zmes ljudstva; istotako so tudi ural-altajska ljudstva Čudov, Laponcev, Vogulov, Samojedov.

Ako pogledamo, kako se je širilo evropsko poglavitno deblo, Indogrmansko, najdemo zopet malo ljudstvo, ki se od njega razločuje, njegov jezik je mej drugimi jeziki prava uganka, to so: Albanezi; sami sebe imenujejo Škipetarje, in Turki, njih gospodarji jim pravijo Arnavtje. Stanujejo v Albaniji ob adriatskem morji od Škutari do Janine; na vzhodu jim je meja gorovje Pindus.

Bliže v rodu in jeziku so si druga indogrmanska ljudstva, ki stanujejo v Evropi. Grki ali Heleni, ki so zelo pomešani sè Slavjani, pa so vender po šegi in noši potomci starih Grkov in daleč segajo preko meje zdanje grške države. Romanska ljudstva, zmes starih Rimcev in drugih ljudstev. Po rimskih zmagah in nasebinah se je razširil latinski jezik na vse strani iz Laškega, omejil ali spodrnil je keltski jezik po gorenjem Laškem, Galskem in Španjskem in ilirski jezik ob jadranskem morji, in se je razširil do Dunava.

Ko je rimsko cesarstvo razpalo in latinščina, ki so jo govorili omikanci, ni imela zaslombe, nastal je po Laškem iz ljudskega narečja nov jezik, ki je jemal tudi besede iz tujih jezikov.

Na latinski podlagi so tudi drugi grmanski jeziki, ki so nastali iz grmanskih in keltskih narečij, namreč: Provenčalski (Langue d'oc) in katalonski, francoski (Langue d'ovil) na severnem Francoskem, španjski in portugiški na pirenejskem poluotoku, rhätoromanski (Churwälsch, Ladinisch) v južni Švajci in sosednih deželah, rumunski jezik, ki se govori v Rumuniji, na Ogorskem in Erdeljskem. Vsa ta romanska ljudstva so zelo raznovrstna zmes ljudstev. — Francozi so potomci Keltov (Galov), Grmanov, Rimcev, na jugu pa Ibrcev; Talijani so nastali iz Rimcev in Grmanov, Rumunci so potomci Trakov (Slovanov?) in Rimcev; po Španjolah in Portugizih se pretaka ibrska, keltska, romanska nekaj tudi grmanska in arabska kri.

Grana slovanskemu deblu najbliža so Litvani in Porusi, zdaj po večem umrši po bregovih vzhodnega morja; Litvanov ni ravno mnogo (3 milj.); po državi in omiki so odvisni od Rusov in Nemcev.

Slovani so na vzhodu in jugo-zahodu v Evropi, njim se prištevajo Rusi, Bolgari, Srbi, Hrvatje, Slovenci, Poljaki, Čehi, Slovaki na Ogorskem, Srbi pod Saksonsko vlado in drugi. Tudi Slovani so se v teku stoletij pomešali z drugimi národi, s katerimi so prišli v dotiko, tako na vzhodu s Čudi, na zahodu pa z Nemci in Talijani; razložek je ta, da so na vzhodu tal pridobivali, na zahodu pa izgubljevali.

Grmanskemu plemenu se prištevajo Nemci, Škandinavci in Angleži. Škandinavci prebivajo po Švedskem, Norveškem, po danskih otocih, na poluotoku Jütlandskem, po severnem Schleswigu notri do Flensburga. Po starih Normanih je prišel star jezik Škandinavcev v Izland, kjer se je ohranil do današnjega dné v svoji izvorni čistoti z bogato zbirko pravljic. Norveško, dansko in švedsko narečje izvira iz staro-nordskega jezika, a vzobražena jezika sta le švedski in danski.

Nemci ali Grmani v ožjem pomenu prebivajo v sredi Evrope, ki razpade v severno in južno polovico. Prva obsega Dolenje Nemce z Nizozemci, Friži in Flämingi v Belgiji, zahodna meja proti Francoskemu (jeziku) je pri Dünkirchen. Južna polovica obsega Gorenje Nemško (Hochdeutsch); to narečje je postalo književni jezik. Od 7. do 12. stoletja se imenuje stara gorenja nemščina, od 12. stoletja do verskega razkola (naopačno reformacija) srednja gorenja nemščina; zdanji nemški jezik se imenuje nova gorenja nemščina.

Tretja veja Grmanov se izločuje od Nizonemcev, z imenom Sasov. V 5. stoletji prestopili so Sasi v Britanijo, kjer so podjarmili Kelte; iz pomešanja obeh národov nastalo je anglo-saško narečje, in ko so Normani v 11. stoletji, prišedši iz Francoske Normandije, deželo podjarmili, nastalo je zdanje angleško narečje. Grmani so se dalje ko vsako drugo ljudstvo, razširili po vesoljnem svetu iz svoje prvotne domačije; Nemce nahajamo daleč po vzhodni Evropi in severni Ameriki; v južni Afriki; v Avstraliji preoblada angleški jezik, ki je mej vsemi jeziki najbolj razširjen po svetu.

Poslednje indogrmansko ljudstvo, katerega naj omenimo, so Kelti; ohranili so se malo številni v najsrajnem zahodu v Evropi. V starih časih jih nahajamo na Španjskem, v Galiji, Belgiji, v Britaniji, na gornjem Laškem, v Švajci, v Tirolih, na srednjem Dunavu in kakor Galate v Mali Aziji. Dandanes so se Kelti vtopili po večem v Romanih in Grmanih; pri Romanih je posebno veliko keltiške krvi. Nevzblodeni ostanki Keltov so dandanes le še na zahodnem Irskem, po Škotskem višavji, na otoku Man, v Valeškem in v Bretaniji. Izvzemši Vales, kjer se jezik lika, keltsko zelo pojenjuje, ter se vtaplja v angleški ali francoski jezik. Razločuje se dvoje keltsko narečje: Kymriško, ki se govori v Vales in Bretaniji, in gaelsko, ki se govori po Škotskem, na otoku Man in na Irskem.

Vzgleden učitelj prvencev.

Vsakdó, ki se bavi s poukom in vzgojo mladine, vé, da je najtežavnejše opravilo, uspešno pečati se z malimi, s prvenci. — Tedaj, ko prvič otrok stopi čez šolske izbe prag, preneha njegova svoboda in dozdanja brezskrbnost; resna dóba delovanja mu napóči. Gubitek ta je otročaju kaj občutljiv, svobode zlate niti odraščeni ne gleštamo radi in lahko!

Učitelj prvencev ali elementarni učitelj mora uporabljevati vsakojake pripomočke, da malim vcepi veselja do učilnice, da ne čutijo preveč šole resnega značaja. On jim mora bivanje v šoli osladiti, njega duh se mora ves uglobiti v čutstvovanje otročičkov —, mej otroci postati mora sam otrok. A vse to gibanje mej mladim svetom biti mora naravno, ne pa umetno, ponarejeno.

V 30. dan oktobra ravno minolega leta umrl je v Nemcih, v Draždanih na Saškem, mož, ki zasluži, da se ga spominjamo i mi slovenski učitelji. Bil je to sloveči elementarni učitelj Fran Wiedemann. Plemeniti ta prijatelj mladine posvetil je vse svoje življenje in vso delavnost svojo le vzgoji in pouku pričetnikov šolske dóbe — prvencem. Wiedemann doživel je 62 let, a do malo časa pred smrtjo — kakor so poročali nemški listi — izključno le učiteljeval je prvencem; to se le malo kedaj zgodí! — Wiedemann pa imel je tudi vse lastnosti, ki pristojajo učitelju malim; on umel je duševno življenje otročičkov takó, ko malo kedó pred njim —, zato pa pogodil je vedno tó, kar ugajalo je malim učencem njegovim. Wiedemann znal je prvencem bivanje v šoli osladiti ter malim svojim prvo omejitev njihove prostosti takó olajšati, da izgubljene svobode niti čutili niso. Hipoma osvojil si je ljubezen svojih ljubljencev. In kako bi si je ne bil?! Vsaj je vso svojo ljubav žrtvoval malim svojim prijateljem, katere je ljubil ko lastno kri Res plemenit, vzvišen odgojitelj, pravi učitelj po milosti božji moral je biti Wiedemann!

Wiedemann slovéł ni le po Nemškem kot vzgleden učitelj; njega slava segala je daleč preko nemških mej. Od mnogih deželá naše Evrope prišli so vzgojniki in učeniki k Wiedemann-u v Draždane, da se tam poučé v njega metodi, da tam sami vidijo in slišijo, kakó spretni elementarnik ravná s prvenci.

Dosti premnogih dejanstvenih svojih izkušenj sèbral je Wiedemann ter je podal mlajšim svojim kolegom ko i staršem v porabo. Dela Wiedemann-ova so neprecenljive imenitnosti vzgojiteljem in učenikom, vzlasti pa takim, ki imajo s prvenci opravka. Veljavni pedagogiški listi so polni hvale o njega delih. Kedor se torej hoče seznaniti z genijem Wiedemann-ovim, ta naj číta njegove spise. Te vrstice imajo le namen, da častite sodruge opominjajo na slavnega pedagoga — učitelja.

Najvažnejša dela njegova so: „Der Lehrer der Kleinen“, „200 Praeparationen für den allgemeinen Anschauungsunterricht“, „200 Praeparationen für den naturkundlichen Unterricht“, „200 moralische Erzählungen für Kinder von 5—7 Jahren“, „Für Kopf und Herz“ in še več manjših. (Vsaka večá knjigotržnica oskrbi ta dela, najbolje pa znana knjigarna za pedagogično slovstvo na Dunaji „Pichlers Witwe & Sohn“.)

Toliko o Wiedemann-u, tem vzglednem učitelju prvencev!

A. G.

D o p i s i.

Z Dunaja. (Češka šola.) Kdor Dunaj pozná in se hoče brigati za to, prepriča se lahko, posebno v predmestjih in ob urah, kadar hodijo delavci od dela ali na delo, ali kdor posluša večino tamošnjih poslov, bo slišal govoriti skoraj samo češki. Najočividnejša je ta prikazen v

10. okraji »Favoriten« in predmestji »Brigittenu«, kjer se vidijo posebno nedeljske dni ženske in moški z otroci vred po vsem v moravsko-čeških nošah govoreči samo češki. Da se mej dijaki, obrtniki, trgovci, uradniki, in to mej izobraženci tudi nahaja na Dunaji prav dosti, in to národno zeló zavednih Čehov, je enako znano. Tako se vrjetno trdi, da na Dunaji biva okroglo število 240.000 Čehov.

Za izobraženje čeških otrok skrbeti prosilo je tedaj društvo »Komensky« pri vladi dovoljenja, v smislu člena 17. državnih temeljnih postav in §. 70. šolske postave, na lastne stroške napraviti privatno ljudsko šolo s češkim učnim jezikom.

Deželni šolski svèt Doljne-avstrijski zavrgel je to prošnjo. Naučno ministerstvo pa je zadnje dni odločilo: »da proti napravi privatne ljudske šole s češkim učnim jezikom na Dunaji ni postavnega zadržka«.

Ta odlok napravil je po vzprejetem ukazu od stranke grozovit krik v judovskih in nemško národnih časnikih Dunajskih, češ, da je to prvi korak za spodkopavanje nemškega Dunaja, da je to nepostavno češko nasilstvo in mnogo tacega.

Deželni šolski svèt vložil je protest zoper tak nepostaven ministerski odlok, in pridružil se je temu tudi Dunajski mestni zbor z nujnim sklepom, v katerem ministerski odlok imenuje »postavi in pravici nasproten«, kateri bil je vzprejet z vsemi glasovi zoper dva.

»Pester Lloyd« piše o tej zadevi: »Mej tem, ko se umetniki Dunajski pripravljajo s slavnostnim sprevedom slaviti dan, katerega so pred 200 leti Turki prisiljeni popustili obveljanje avstrijskega glavnega mesta, bobné bobni pred zakopi metropole, ter ji pretí nov hud sovražnik se še hujšim napadom«. Res, velika nevarnost!

(Po „Nov.“)

S Štajerskega. A) C. k. deželni šolski svèt je v svoji seji dné 23. novembra 1882. l. vzel na znanje poročilo nadzorovanja ljudskih šol v Gradci ter odobril na podlogi tega poročevalčeve predloge; nadalje je dovolil razširjenje ljudske šole v Friesachu v dvorazrednico, ono v Slov. Bistrici v petrazrednico in napravo paralelk na dekliški šoli v Eisenerzu in na ljudski šoli v Eibiswaldu, izvolitev učitelja Mart. Pristernik-a kot strokovnjaka v okr. šol. svèt Marenberški in potrdil in dovolil kraj. šol. svétu v Št. Lenartu (okr. Laško), da sme novince vzprejemati o veliki noči. — Na ljudske šole so se imenovali za nadučitelje: G. Vodušek (iz Teharij) v Globoko, Iv. Tritscher v Ramsau in Jos. Druzovič v Št. Jurij na Pesnici (dozdaj učitelj tam); za učitelje: Karol Katnik v Vasoldsberg, Fr. Harrič (iz Ribnice) v Brezje, Gottf. Ehrlich v Pöllau in Karol Kottnigg k sv. Duhu pri Lučah (dozdaj prov. tam). — Nadučitelj Jos. Sohn (Hitzendorf), in učitelja T. Jakubec (Grosslobming) in Jos. Velebil (Radegund) dejali so se vsled lastne prošnje v stalni pokoj.

B) Raznoterosti. Nj. Veličanstvo presv. cesar je podaril za stavbo šol v Št. Jurji pri Taboru, v Pernicah (okr. Marenberg) in Krieglachu vsakej po 200 gold. — Nekdanji občé priljubljeni ravnatelj na Graškem moškem učiteljski, a zdaj ravnatelj pedagogiju v Dun. Novemestu, gospod dr. J. Lucas, je imenovan za okr. šol. nadzornika v Dun. Novemestu. — V Št. Juriji na Pesnici se je slovesno odprl drugi razred dné 19. novembra 1882. l. Slovesnost so se svojo pričujočnostjo povikšali gospod namestnijski svetovalec Pavič, okr. šolski nadzornik g. J. Robič in dr. Govorili so: g. Pavič, č. g. Lajh, nadučitelj in dr. Otroci pa so peli in deklamirali. — Naš štajerski učiteljski list »Popotnik«, nastopivši z letošnjim letom svoj četrti letnik, preselil se je v Maribor, ter bo pod uredništvom prejšnjega c. k. okr. šolskega nadzornika gospoda Mih. Nerat-a, nadučitelja na Mariborški okoliški šoli, izhajal zopet po dvakrat na mesec. Zakaj imajo Spodnještajerski učitelji svoj poseben list, zakaj se ne oklenejo vsi »Učit. Tovarisa«? Potreba posebnega lista za Štajerce utemeljuje se s tem, da ker se je Nemštvo (pravo in ponareto), videče, da je na Kranjskem izgubilo vsa tla, vrglo z vso močjo na Štajersko, hoteče se tukaj odškodovati za izgube na Kranjskem, treba je pri nas posebnega lista, ki bo učitelje zbiral okoli sebe ter jih vodil k vkupnemu boju za naš národ in naše ljudsko šolstvo. Da pa se učitelji ne oklenejo »Učit. Tovarisa«, krivo je največ to, da učiteljstva na Kranjskem ne najdemo mej sobojevavci za nove šolske postave.)*

Tone Brezovnik.

Iz Vojnika. Devetega zborovanja Celjskega učiteljskega društva dné 7. dec 1882. l. udeležilo se je 22 udov. Na novo sta pristopila gospoda Tom. Grah, učitelj, in V. Jug, podučitelj v Št. Juriji na juž. žel.; izstopil pa je ta dan g. J. Šeligo, nadučitelj pri sv. Jederti (Laško). — Ko se je zapisnik zadnje seje prečital in odobril ter je gospod predsednik naznanil dopise ravnateljstva štaj. učit. zveze, zadevajoče izpeljavo nekaterih zvezinih sklepov, povzame

*) Naši vnanji pobratimi naj nas razumijo! Mi smo vsi za novo šolo in nove šolske postave, a pri tem imamo pred očmi tudi národno šolo in národne učitelje!

Ured.

g. Gabršek besedo ter govori o izvoru in razvoji jezika. V čez eno uro trajajočem govoru, naslikal nam je gospod govornik toliko zanimivega, da bi pač vstregel vsem udom in gotovo tudi drugim tovarišem, ako bi ta svoj govor v katerem koli listu objavil. — Na to poročal je podpisani kolikor mogoče natančno in objektivno o letošnjem zborovanji »Slov. učit. društva« v Ljubljani. Društvo odobri poročevalčovo postopanje pri tem zborovanji. — Ker se je v tem ura precej naprej pomaknila, morala sta se druga dva na dnevnem redu odbrana govora odložiti za prihodnje.

Tone Brezovnik.

Iz Ptujskega okraja. Vsakemu količakj naobraženemu človeku je gotovo znano, kako blagodejno vpliva društvo oziroma združevanje na posameznika, na posamezne stanove in kako osodepolno mnogokrat za blagobit celega národa. Velike važnosti so združevanja gotovo v vsakem obziru, a tem večje pa še nam slovenskim učiteljem, ki smo tako rekoč samim sebi prepuščeni. Hočemo, da se različne nepotrebnosti, obstoječe še pri našem stanu, odstrané, nasprotno pa potrebnosti uvedo, in če hočemo blagodejno vplivati na blagobit národa, iz katerega smo in kateri nas živí, treba nam je združevati se, da tako skupno z vednim tirjanjem in zahtevanjem nekđaj gotovo dosežemo in si priborimo, kar posamezniku nikakor nij mogoče. Učitelji Ptujškega okraja, poznati po vsem slovenskem svetu zaradi neustrašljive boritve za národove svetinje, pokažite skupno kaj ste! Posameznik se lahko zatré, a združenim močém ne more škodovati nobena sovražna moč. Dojdite skupno dné 4. janúvářja 1883. l. k seji v Ptuj, in volíte si neustrašljive moči svojega stanu v odbor in predsedništvo svojega društva, kajti kakeršna glava, takšno telo. Slavni c. kr. okr. šolski svét pa se od strani sedanjega odbora prav ponižno prosí, da imajo vsaki prvi četrtek v mesecu prosto vsi tisti učitelji, kateri se seje udeležé in sedajšnji okrajni šolski svét nam tega gotovo ne bode odrekel. Tedaj v novem letu pogumno naprej v delovanji za národni šolski napredek!

Ptuj, v dan 14. decembra 1882.

Odbor.

Iz Koperskega okraja. Včeraj so Koperski učiteljski pripravniki sè svojimi profesorji in pa nežna šolska mladina sè svojimi učitelji, kojim so se pridružili zastopniki gimnazije Koperske in raznih uradov, spremili k zasluženemu počitku starčka, koji se je rodil v dan 16. majnika 1794. leta na Tominskem. V šolo je hodil nekaj domá, a nekaj v Ljubljani, kjer mu je bil Vodnik učitelj in naš Koseski součenec. Radostjo se spominjam ganljivega prizora, ko sem pokazal pred tremi leti sivemu starčku Vodnikovo podobó. »Tak je bil Vodnik«, vsklikne, »zdi se mi, da ga gledam živega, da poslušam kakor nekđaj njegove nauke.« — Sedemnajstletnega mladenča vzamejo v Napoleonovo vojsko, kjer je postal zdravniški pomočnik, a štiri leta pozneje pride v Koper, kjer je kot učitelj in potem voditelj Koperskih šol služboval celih 56 let — od l. 1817. do l. 1873.

Težko je povedati, a lahko si mislimo, koliko zalih cvetic je v pol stoletji kot vnet učitelj vsadil v nedolžna otroška srca, in koliko je kot voditelj koristil Koperskej šoli. Koprčani morali bi mu postaviti hvaležen spominek, kajti lahko rečem: Kolikor je Koperčanov od 20. do 70. leta, vse je pokojni Ivan naučil pisati, brati in računati.

Leta 1873. je šel v pokoj, ter je živel v Koprú mirno, tiho in zadovoljno do svoje lehke smrti v dan 10. dec. preteč. leta.

Dolžnosti svojega stanú pokojni Ivan ni samo poznal, temuč jih je tudi izpolnoval. A v Koprú mej znanimi rovarji je imel težko stališče. Ne bi se bil obranil, da bi ne bil učitelj v pravem pomenu besede. Ker je govoril in pisal francoski, nemški in italijanski jezik ravno tako dobro, kakor svojega materinega slovenskega, še marsikdo ni vedel, katere národnosti da je. Nemeč ga je svoji, a Italijan svoji národnosti prišteval. Vender pa ni misliti, da je svojo pravo národnost zatajeval; samo izobešal je ravno ni. Rod njegov mu je vedno ljub in drag ostal. V dolgih 70. letih, kar je mej tujci živel, ni pozabil svojega materinega jezika, ter je vsako prilžnost z veseljem porabil, kjer se je mogel po domače razgovarjati. — Kako je bil vnet za svoj učiteljski stan, kaže tudi to, da je pred svojo smrtjo okoli 60 zvezkov iz svoje knjižnice daroval učiteljski knjižnici v Koperskem okraji. — Mnogo zanimivega in poučljivega bi se lahko pisalo o njem, toda za zdaj naj zadostujejo te vrstice. — Naj njegov spomin in vzgled živi mej nami!

S Krasa. (Okrajna učiteljska konferenca v Sežani.) Obljubil sem Vam v privatnem sporočilu zadnjič, gospod urednik, da postanem z novim letom stalen sotrudnik Vašemu cenjenemu listu. Evo me izpolnujočega svojo obljudo!

Za danes naj Vam opišem okrajno učiteljsko konferenco, katero smo imeli Kraški učitelji v dan 20. t. m. v Sežani. Dnevni red bil je ta-le, in sicer v nemškem jeziku: 1. Bericht des k. k. Bezirksschulinspektors. 2. Zweck und Führung des Wochenbuches, poročá nadučitelj gospod

Benigar. 3. Praktische allseitige Behandlung des Lesestückes: »Bog je pravičen«, učilni poskus nadučitelja g. Antona Lešana. 4. Vorschläge bezüglich der im Schulbezirke einzuführenden Lehr- und Lesebücher, sowie sonstiger Lehrbehelfe, poroča nadučitelj g. Hrovatin. 5. Bericht der Bibliothekskommission, poročata nadučitelj gosp. Anton Lešan in gosp. Hrovatin. 6. Wahl des ständigen Ausschusses. 7. Wahl der Bibliothekskommission.

Začetek konferenci je bil določen ob 10. uri zjutraj. Zbralo se je 35 učiteljev in učiteljic; mej temi tudi dva g. g. duhovnika. C. k. okrajni šolski nadzornik, g. Tomo Quantschnigg, učitelj na nemški deški šoli v Trstu, pričè zbor s primernim slovenskim nagovorom. Zapisnikarja sta bila gospod Matej Kante, učitelj v Sežani, in g. Anton Koršič, učitelj v Komnu; v svojega namestnika določil je g. nadzornik g. Antona Lešana, nadučitelja v Komnu. — Okrajni nadzornik gospod Quantschnigg ogovori skupščino po slovenski, ter nam mej drugim pové tudi nekaj statistike naših Kraških šol. Enorazrednic je bilo na Krasu 22; ena (1) dvorazrednica in 2 četrterazrednici (v Sežani in Komnu); vkup torej 25 rednih šol; pomožnih šol je bilo 9, torej vseh vkup 34. Celodnevno se je poučevalo v 3. rednih šolah, poludnevno v 22. rednih šolah. Spričevalo učiteljske sposobnosti je imelo 15 učiteljev, spričevalo zrelosti 12; brez spričevala jih je bilo 8. Ena (1) učiteljica je imela spričevalo sposobnosti, zrelostno spričevalo so imele 4 učiteljice.

Gospod nadzornik pravi, da uraduje jedva od 1. aprila t. l., da torej nij mogel v tem kratkem času natanko presojati posameznih učiteljev. Vender nam pové nekaj splošnih opazek vsled svojega kratkega nadzоровanja. Hoja v šolo je tû pa tam še silno neredna. S primernim vplivom naj bi učitelji temu zabranovali. Žalibog, ne poučuje se povsod po učnih načrtih; kakeršno si bodi »okrajševanje« v tem obziru ne bi se smelo zgoditi »samooblastno«. Názorni nauk se v nekojih šolah zanemarja, in vender je neizmerno važen. Dalje prosi g. Quantschnigg, naj bi si vsi šolski voditelji skrbno spisovali uradne spise, ki so natanko predpisani v 33. §. šolskega in učnega reda; to pa naj se godí v spodobni obliki. Konečno nam prav živo poklada na srce, da naj se učitelji vedno dalje naobražujemo.

Ob 2. točki nam je poročevalec gospod Benigar čital svoj spis o namenu in spisovanji »tednika«, ter je nam dejansko pokazal, kako on spisuje »tednik«. G. Brščak, Štijaški učitelj, méni, da bi dobro bilo, da bi učitelj »tednik« za vse leto naprej spisal; dalje je nasvetoval nadučitelj Komenski, g. Anton Lešan, naj bi učitelj v prazni predel zaznamoval, če včasih z učenci ponavlja ali pa če zaradi opravičenih šolskih zamud nij mogel namenjenega poučevati. Vender oba predloga padeta, ker g. Quantschnigg meni, da tednik naj obsega to, kar se je resnično zvršilo. Še nadalje je g. nadzornik prav o »tedniku« rekel, da je možno uže iz njega spoznati kakšen je učitelj, pa nam pové tudi, kako je možno izvedenemu nadzorniku priti na sled, če bi hotel kak učitelj »švindlati« s »tednikom«. Nasvèt g. Fr. Tomšič-a, učitelja v Nabrežini, naj bi bila v »tedniku« za vsak oddelek (enorazrednic) posebna stran omenjena, se enoglasno vzprejme.

Potem g. nadzornik preide na 4. točko dnevnega reda. Poročevalec g. Hrovatin je obširneje govoril, kakšen bi moral biti dober »Abecednik«, ter je omenjal prednosti in nedostatke Miklošičeve »Začetnice« in Žumrovega »Abecednika«. Po daljni razpravi obveljá nasvèt gospoda Antona Lešana, da naj se najboljše, kar ima Žumer in Miklošič, strne, ter naj se tako rodi nov, izboren »Abecednik«, kar so tudi (pravi on) Štajerski učitelji predlagali. Ta nasvèt je v obče dopadal.

O drugem in tretjem berilu govori obširneje g. Janko Lešan, učitelj v Lokvi. Glavne poteze iz njegovega govora bile so te-le: Dobro berilo naj bi imelo kratke sestavke, ki pa morajo biti pisani v pravilnej, gladko-tekočej, vzornej slovenščini. Vsak vé, koliko vpliva ima lahko-umevna dobra pesen na nežno otroško srcé; vender naši berili, osobito tretje, imati predolge odstavke; govornik nahaja tû pa tam oblike, ki se iz strogo slovniskega stališča ne mogó odobravati. Primeroma mnogo, mnogo revneje je pesniški del III. berila. V dokaz kritizuje na strani 216. tretjega berila natisneno pesen »Špartanka«. Navlasti mu ne ugajajo ti-le verzi: »Branit' dom in venec svoj« — In prinese domov meč — Moj sin z vojne ne beží — ki sinovu more djati«. Govornik pravi, da je slovenska pesniška tehnika z Gregorčičem, s Stritarjem i. dr. tako napredovala, da se pesmi v tako nedostatnej obliki nikakor ne morejo in ne smejo trpeti v naših berilih. Vender bi se utegnile nekatere pomanjkljivosti lahko radikalno popraviti; za vzgled popravi sam navedene »šantave verze« v pesni »Špartanka«. Govornik pravi, da je prinašal »Vrtec« uže nekaj let prav izborne kratke sestavke, tudi večina pesmic bila je tem listu v dovršenej obliki. Naj bi se torej dotične cvetice presadile iz »Vrtca« v naša berila; — tudi imajo naši pesniki, kakor Gregorčič in drugi mnogo lepih poezij, ki bi dičile naša berila. *)

*) Kakor slišimo, sestavljajo se uže v Ljubljani taka berila.

G. Janko Lebanovi predlogi bili so enoglasno vzprejeti. — Ker je mej tem užé poludan odzvonilo, šli smo h kosilu. V gostilni g. župana Rajmira Mohorčiča se nam je dobro postreglo. Pri obedu nas je kratkočasil mej Kraškimi učitelji novoustanovljeni »Kraški kvartet«. Želimo mu, da živi, raste in se razcvita! Ob 2. uri je bilo odločeno, da naj se konferenca nadaljuje. A predno odidemo zopet h konferenci, poprosi nadučitelj g. Anton Leban besede, ter z živo besedo nazdravlja g. nadzorniku: »Služboval sem«, pravi, »tudi nekaj let na Štajerskem, in imel sem do zdaj užé 6 nadzornikov; pa tako prijaznega, kolegijalnega moža, kakršen je Quantschnigg, do zdaj še nisem poznal«. Govornik želi, da bi nam Bog še mnogajeta leta ohranil g. Quantschnigga kot Kraškega nadzornika v blagor in razevit našega šolstva. G. nadzornik zahvaljuje se za izkazano mu čast in izražene simpatije, omenja, da mu, žalibog, razmere ne dovoljúj, da bi bil še dalje naš nadzornik, kajti vložil je že prošnjo, v kateri prosi, da bi ga oprostili nadzorniškega bremena. »Nadzoroval sem užé v več okrajih«, pravi g. Quantschnigg, »vender za šolo vneti zavedni Kraški učitelji bote mi ostali zmirom in lepem spominu, in srečnega se bodem štel, če se me bodete tudi vi, predragi moji kolegi, še kaj spominjali. Bog Vas živi!« Na to prebere g. Koršič neko »prošnjo« bralnega in podpornega društva v Gorici za kak majhen dar. Nabral je takoj nad 8 forintov, kar menda imenovanemu društvu prav pride. — Ura dve odbije; napotimo se tedaj nazaj v zbor, kjer je imel nadučitelj g. Anton Leban (3. točko dnevnega reda) praktično vsestransko obravnavo berilne vaje »Bog je pravičen« in sicer v 3. razredu. Obravnava je izpala še dobro z ozirom na to, da je g. A. Leban imel pred sabo nepoznane otroke, o kojih nij mogel vedeti, da li so užé prebavili vse ono gradivo, ki ga predpisujejo učni načrti v 3. razredu četverorazrednice. Pred kritiko omeni g. nadzornik, da nikakor ne sme dovoliti kake izjave, ki bi izvršitelja učnega poskusa žalila ali ne spadala k stvari. Sploh moram reči, da mi je ta izjava g. Quantschniggova dopadala, ker pod prejšnjim nadzornikom se je včasih prigodilo, da se je kritika ob takih prilikah celó pretirala. V obče moram gospoda Quantschnigga pohvalno omeniti kot taktnega pedagogičnega strokovnjaka, ki se strogo postav drži in ne dovoli najmanjše stvarce, ki bi jim bila nasprotna. To je jasno dokazal tudi kot voditelj te konference. Nekemu učitelju je bil takoj besedo prestrigel, ker je rabil nepristojne izraze. Kot kritikar je pri tej točki kazal se nadzornik sam, ki nam je dajal dobre pedagogične migljaje na podlogi svoje izborne strokovnjaške izurjenosti.

Potem sta poročala nadučitelja g. Josip Hrovatin in g. Anton Leban o našej knjižnici. Iz pojasnil, ki jih je dajal osobito g. nadzornik na to stran, bilo je uvidno, da je bila biblioteka pod prejšnjim nadzornikom zanemarjena. Gospod Quantschnigg-ova je zasluga, da je stvar uravnal. Naročil je za učiteljsko knjižnico imenitna in draga pedagogična dela, ker knjige po 30 kr., kakersne je prejšnji nadzornik uvajal, lahko si vsak učitelj sam kupi. »Take knjige«, pravi g. Quantschnigg, »spadajo v okrajno učit. bukvarnico, kojih si učitelj zbog skromne svoje plače ne more sam omisliti«. Pové dalje, da je iz štedljivosti zavrgel naročevanje »Sole« v tolikih iztisih; pri tem preistedjeni denar bode se obračal v nakup knjig in ped. časopisov, ki so boljši od »Sole«. »Beletristični listi pa« — pravi g. Quantschnigg — »ne spadajo v tako knjižnico; zato jih nij smel dovoliti«. Vzprejme se predlog konference, da naj se za bukvarnico naročé Bleiweisova slovenska dela kakor tudi »Učit. Tovariš«. Na predlog gospoda Kante-ta, učitelja v Sezani, naroči se naša knjižnica tudi na »Hrvatski književni zbor«. Predlog g. Hrovatina, naj noben učitelj izposojenih knjig ne obdrži več kot $\frac{1}{4}$ leta, obveljá. — Na predlog Hrovatinov se v stalni odbor voli 5 udov, in sicer bili so voljeni ti-le gospodje: M. Kante, učitelj v Sezani, gđc. Kristina Kacafurova, učiteljica v Sezani, Leban Anton, nadučitelj v Komnu, Fran Tomšič, učitelj v Nabrežini in Trampuž, učitelj v Kostanjevici. — V knjižniško komisijo je bilo voljenih tudi 5 udov, in sicer: gg. Hrovatin, Kante, Benigar, Tomšič in Anton Leban.

Proti 6. uri zvečer sklene g. nadzornik zborovanje povabivši nas, naj trikrat zakličemo »živio« presvetlemu našemu cesarju, pospešitelju šolstva, kar se je navdušeno storilo. Poslednjič zbor zapoje »cesarsko pesen«, in konferenca je minula. Vsem nam bode ta dan ostal v spominu, posebno pa ne bomo pozabili našega ljubeznivega, vrliga nadzornika, ki vé po vrednosti ceniti zasluge svojih podložnikov.

S Krasa se nam piše: V dan 18. dec. preteč. l. bil je pri seji okrajnega šolskega sveta dekorovan nadučitelj Komenski, g. Anton Leban, kateri radi skromnosti svoje nij hotel, da mu javno podelijo srebrni križec s krono, ki ga je 33letnemu možu cesar podelil v priznanje njegovih zaslug za šolstvo.

Iz Gorice. Gospod dr. Ivan Flapp, profesor cerkvene zgodovine in cerkvenega prava na tukajšnjem bogoslovskem učilišči, imenovan je od Nj. Veličanstva presvetlega cesarja udom deželnega šolskega sveta Goriškega za nadaljni čas tekoče šestletne dobe,

Iz Kaméniškega okraja. (Učiteljsko zborovanje.) Tukajšnji okrajni šolski svet sklical je izvanredno učiteljsko zborovanje na 14. dan decembra pr. l., da se izvolita dva zastopnika izmed učiteljev v okrajni šolski svet. Omenjeni dan zbralo se je v ta namen v novem Kaméniškem šolskem poslopji 17 učiteljev in 5 učiteljic. Gospod nadzornik A. Žumer otvori zborovanje s primernim, jedrnatim slovenskim nagovorom in se predstavi učiteljstvu kot novi šolski nadzornik. Svojim namestnikom imenuje gospoda Mesnerja, nadučitelja v Komendu. Pisanje zapisnika prevzame zapisnikarja zadnjega zborovanja, ker njuna volitev ostane veljavna eno leto. Gospod nadzornik prosi gospode učitelje v svojem govoru, kateri mu je istinito iz srca prihajal, naj bodo proti njemu vsikdar popolnoma odkritosrčni; ničesar naj mu ne prikrivajo, kar zadeva šolo. On bode izvestno vsakemu, pri njem pomoči ali dobrega sveta iskajočemu, dobrovoljen podpornik in odkritosrčen svetovalec. Priporoča učiteljem složnost, kolegijalnost in zaupanje drug drugemu. Ako si učitelji drug drugemu zaupajo, olajšujejo si s tem tudi svoj težavni stan. Vsakdo naj bode ponosen na svoj stan, katerega pa s ponosom učitelj more zastopati le takrat, ako svoje dolžnosti natančno, vestno izpolnjuje. Kdor v svojem poslu nij vesten, naj se učiteljem ne nazivlje. — Ker je gospod nadzornik še le prvokrat mej učiteljstvom tega okraja, omeni, da hoče od dnevnega reda nekoliko kreniti, ker bi se rad o nekaterih šolskih rečéh z učitelji posvetoval, ali pa sam povedal, kako naj se v raznih zadevah ravna v šoli. V prvo govorilo se je o šolskih zamudah; tù se je določilo, v katere rubrike mora v polmesečnih izkazih pisati šolski vodja in v katere krajni šolski svet. Gospod nadzornik želi, da se pod učne rede napišejo tudi one učne knjige, katere se v dotični šoli (razredu) rabijo. Uradni spisi naj bodo čedno pisani in v najlepšem redu. Za vpisovanje v tednik naj se rabi za slovenske učne predmete slovenščina, a za nemške nemščina. Učni jezik naj se v šoli vsikdar jako pravilno govori. Da bi se pouk zboljšal, nasvêtuje gospod nadzornik tudi hospitiranje, o katerem so pa učitelji imeli razne pomiselke. Tudi bi bilo svetovati, pravi gospod predsednik, ako bi vsak učitelj pisanke najboljših učencev spravljal in pri vsakoletnem zborovanji učiteljskem na razgled razstavil. Gledé ploščice ali tablice omeni, naj bi si vsi učitelji omislili kamenitih pa črtanih, ker elastične postanejo prekmalu nerabljive. Ker jim pa radi tega starši drugih kupiti nečejo ali ne morejo, nij se nadejati napredka v pisanji. Od drugega šolskega leta naprej naj se gleda na tó, da se tam, kjer je mogoče, ploščica nadomesti s pisanko. — O ponavljajni šoli naj se ne misli, da je nekako peto kolo pri šolskem vozu; tudi tù se lahko mnogo stori, ako učitelj vestno izpolnjuje svojo nalogo. Starši onih otrok, kateri zanemarjajo ponavljajni pouk, naj se naznanijo šolski oblasti, da jih kaznuje. Ako šola nima potrebnih učil, naj šolski voditelji zglašajo to okr. šolskemu svêtu, kateri jim bode v tej zadevi izvestno pomagal. — Za tem je sledila volitev v okrajni šolski svet, v katerega sta bila izvoljena g. Letnar z 19, a g. Čenčič s 13 glasovi. Oba novoizvoljena se zahvalita gospodom tovarišem za zaupanje, in obetata, da se bodeta za učiteljske interese vselej vredno postegovala. Po volitvi pa se gospod nadzornik spominja veleslavnega dne v mesecu juliju l. 1883., ko se bode praznovala šeststoletnica združenja Kranjske z avstrijskimi deželami, opozori gospode učitelje, da bi ta dan tudi šolska mladina obhajala prav slovesno, in zaključí zborovanje s trikratnim »živio-klicem« na presvetlega cesarja, kojemu navdušenemu, lojalnemu izjavo se pridružijo tudi učitelji, in zapojó cesarsko pesem. — Pri vkupnem obedu, katerega so se udeležili z gospodom nadzornikom in nekim drugim zaslužnim gostom vsi učitelji, videlo se je, da se obnašajo gospodje tovariši zaupljivo in kolegijalno drug proti drugemu. Raznim napitnicam in lepo ubranim domačim pesmam odgovarjalo je učiteljstvo z nehlinjeno navdušenostjo. Nadejamo se, da vez odkritosrčnega prijateljstva postane z novim letom mej tukajšnjim učiteljstvom še tesneja! — Dragi tovariši, srečno novo leto! —k.

Iz Ljubljane. (Poziv slovenskim pisateljem.) Dné 27. decembra 1882. leta bode minulo šest sto let, odkar je prišla vojvodina Kranjska pod preslavno dinastijo Habsburško in dné 11. julija 1883. leta bode Kranjska v navzočnosti svojega preljubljenega vladarja, Njegovega Veličanstva presvetlega cesarja Frana Josipa I. dostojno praznovala šeststoletni spomin tega preimenitnega in za ves národ slovenski prepomenljivega zgodovinskega dejanja.

»Matica Slovenska« je ukrenila o tej slavnostni priliki dati na svetlo »Spominek o šeststoletni zvezi vojvodine Kranjske z dinastijo Habsburško« ter to knjigo bodoče leto pokloniti Njegovemu Veličanstvu, presvetlemu cesarju Franu Josipu I. o Njegovem bivanji v stolici slovenski Ljubljani in v vojvodini Kranjski.

Za tega delj podpisani prvosednik »Matice Slovenske« uljudno vabi vse pisatelje slovenske na delovanje o tem »Spomeniku«. Osobito dobro došle bodo »Matici« z godovinske razprave, dostajajoče

se Habsburžanov in národa slovenskega, a dobro došli bodo »Matici« tudi poetiški in leposlovní proizvodi, bodi si v dramatiški, bodi si v pripovedni ali liríski obliki, samo da so s slavnostno priliko v kakeršni koli si bodi zvezi.

Vsi taki doneski naj se blagovoljno pošiljajo prvosedstvu »Maticе Slovenske« vsaj do 1. aprila 1888. leta.

Pesniki in pisatelji slovenski! Združite se, in pomagajte prvemu literarnemu zavodu našemu spodobno praznovati zgodovinsko imenitno národno in dinastično slavnost ter o tej prilíki dostojno poslaviti presvetlega Vladarja našega!

V Ljubljani 19. novembra 1882.

Peter Grasselli,
prvomestnik »Maticе Slovenski«.

— V društvenej sobi »Slov. učiteljskega društva« so častitim udom na razpolaganje naslednji šolski časopisi:

a) Slovenski: »Učiteljski Tovariš«, »Popotnik« in »Šola«. b) Hrvatski: »Hrvatski učitelj« in »Napredak«. c) Češki: »Češka Šola« in »Posel z budče«. d) Srbski: »Školski List«, »Rodoljub«, »Golub« in »Prosvetni Glasnik«. e) Nemški: »Laibacher Schulzeitung«, »Der österr. Schulbote«, »Spezielle Methodik«. f) Nadalje so še: »Vrtec«, »Zvon«, »Slov. Prijatelj«, »Zgodnja Danica«, »Mir«, »Slov. Gospodar«, »Ljudski glas«, »Novice«, »Edinost« in »Soča«.

Gospodje udje! tù imamo dovolj duševne hrane. Zbirajmo se tedaj v društvenej sobi, in prebirajmo pridno in pazljivo! Društvena soba naj nam pa ne bode samo shajališče, ampak tudi učilnica, kjer se naj vsak kaj uči!

Vnanji gospodje učitelji, ki pridete v Ljubljano, a večkrat ne veste, kje bi dobili družčine, — pridite v društveno sobo; tù dobite domačo družčino in časopisov na izbero!

— „Jezičnik“. Novice pa Dr. Janez Bleiweis. Spisal J. Marn. XX. leto. V Ljubljani. Natisnil in založil Rudolf Milic. 1882. 8° 74. Tega po »Učit. Tov.« priobčenega opisa je nekaj malo zvezkov s podobo dr. J. Bleiweisovo, s predgovorom in z razgledom posebej na prodaj v katoliški bukvarni à 70 kr., s križem-zavitkom po pošti 75 kr. V njem se kaže ranjki Bleiweis od 1. 1843. do 1881. po »Novicah« največ z lastnimi besedami, kako je postal národu slovenskemu oče in drugi Vodnik, in vsak, kdor zvesto prebira poročilo od leta do leta, vsklikne naposled: Bog daj národu našemu skoraj spet tacega voditelja, takega očeta!

Raznoterosti.

— **Človekoljubna osnova.** Predsedniku francoske republike Grevyu predložena je vrlo važna osnova. Ta osnova dela na to, da se v Parizu za delavske otroke ustanóvi 20 hiš (v vsakem mestnem oddelku po jedna). V vsako tako hišo se ima vzprejeti po 500 dečkov in po 500 deklic. Troške ustanovljuje osnova na 60 centimov na dan za vsacega otroka (računajoč tù sim hrano in trošek za pouk). Kadar koli kateri otrok izstopi iz te šole, dalo bi se mu 2500 frankov. Ta gotovo človekoljubna osnova se bode bajè kmalu izvedla.

— **Posnemanja vredno.** V okrožji Kraljedvorskim na Češkem nabirajo gospé doneske za »Školsko Matico«, in je užé lepa svota nabrana. Češki listi priporočajo ta lepi vzgled ondotnih gospá tudi drugim okrogom in mestom. Nam Slovencem bi bilo kaj tacega najbolj potrebno, pa zatorej tudi mi priporočamo, da bi tudi pri nas nežni spol pripomogal za národno prosveto, ker ravno v tej zadevi gospé in gospodičine mnogo uspešnejše lahko delujejo nego li moški. Kje so pa naše učiteljice! Hej, na noge!

Ljudske šole v Petrogradu. Zdaj imajo v Petrogradu na Ruskem 105 mestnih ljudskih šol, 67 za moško in 38 za žensko mladino. Otrók hodi 4866 v te šole, potem pripade na vsako šolo po 45 otrók. — Na teh šolah poučuje 25 učiteljev in 80 učiteljic (!). Razven tega imajo v Petrogradu 7 nedeljskih šol za dečke in 1 za dekleta. Troški iznašajo 213·234 rubljev. In k vsemu tem pravijo Nemci, da so Rusi barbari!

— „Popotnik“, list za šolo in dom, se z novim letom, kakor je bilo užé omenjeno, preseli iz Celja v Maribor, od koder bode zopet dvakrat na mesec (10. in 25.) izhajal. Od 10. dec. t. l. naprej naj se vsi rokopisi, dopisi i. dr. za „Popotnika“ pošiljajo novemu uredniku gosp. Mihi Nerat-u, nadučitelju in bivšemu c. kr. okr. šolskemu nadzorniku v Mariboru.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Za trdno so postavljeni: Gospod Teod. Josin na II. učiteljsko službo v Postojini; g. Jos. Gregorin na Črnučah; g. Henrik Podkrajšek na II. učit. službo v Borovnici in gospodičina Joh. Tominec na IV. učit. službo na Vrhniki. Gospod Andrej Jekovec, učitelj v Ljubnem, je za trdno postavljen v Kamnogorico. Gospodičina Alf. Šusterčič, učiteljica v Trnovem, gre za odgojiteljico na Reko; na njeno mesto pride gospdč. Podkrajšek, učiteljica v Vipavi. Gospdč. Pavla Krušič, izprašana kandidatinja, gre za poduč. v Mižice na Koroško. Gosp. Maks Tomič, izprašan kandidat, je šel na nemško zasebno šolo v Majerle.

Na Štajerskem. Gospod J. Wermuth (iz Maribora), učitelj na nemški privatni šoli v Sevnici; g. Jak. Valenko, upokojeni učitelj Hajdinski, umrl je dne 18. dec. 1882. l. N. v m. p.!

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na novoustanovljeni dvorazrednici v Kranjski gori, II. učit. služba s 400 gold. letne plače, do 25. t. m. pri okrajnem šolskem svétu v Radovljici.

Na Štajerskem. Nadučiteljska služba na dvorazrednici v Radegundi (okr. Weiz), III. plč. r. in stan., do 20. jan. 1883. l. — Učiteljska služba na enorazr. v Št. Janžu v Bistrici (okr. Judenburg), III. plč. r. in stan., do 15. jan. t. l. — Podučiteljska služba v Hallu (okr. Liezen), III. plč. r. in stan., do 15. jan. 1883. l.

VABILO

na naročbo „Učiteljskega Tovariša“ za leto 1883.

Oziraje se na vabilo v poslednjem listu dvaindvajsetega tečaja ponavljamo to še danes, ter „Učiteljskega Tovariša“ živo priporočamo vsem domoljubnim učiteljem, učiteljskim in šolskim prijateljem in sploh vsem vrlim rodoljubom. Obetamo, da bode naš stari šolski list ostal tudi stari domoljub, ter prinašal polne predale raznovrstnega blaga za šolo in dom, kakor kažejo že njegovi pretečeni letniki v dobrih in hudih časih. Stvar — „omika našega milega národa“ — se ne stara, tedaj tudi mi ostanemo zvesti svojemu načelu, da bodemo po vsi svoji moči delali na korist in slavo našemu domačemu šolstvu. Zatorej, slovenski učitelji in rodoljubi, pomagajte nam; borimo se za omiko in pravi napredek!

Prvi list pošiljamo še vsem dozdanjim g. g. naročnikom in tudi nekaterim drugim šolam in šolskim možem na ogled. Prosimo, naročujte ga obilo!

„Tovariš“ stane vse leto 3 gold.,
pol leta 1 gold. 50 kr.

Naročnino vzprejema Milic-eva tiskarna, dopise pa uredništvo.

Uredništvo in Založništvo.

 Današnjemu listu pridejan je cenik knjig ravnatelja g. Ivana Lapajnetja v Krškem.

Odgovorni urednik **Andrej Praprotnik.**

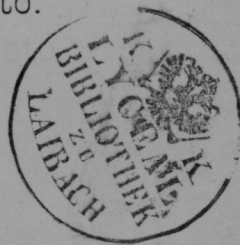
Tiskar in založnik **J. R. Milic.**

UČITELJSKI
ROVARIŠ.

List za šolo in dom.

Triindvajseto leto.

1883.

Odgovorni urednik:

Andrej Praprotnik,

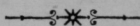
nadučitelj in voditelj I. mestni 5razredni deški ljudski šoli, ud c. k. deželnega šolskega sveta, ud c. k. preizkušenske komisije za občne ljudske in meščanske šole v Ljubljani, in ki ima tudi zlati križ s krono za zasluge.

V Ljubljani.

Natisnil in založil Rudolf Milic.

Učiteljski

T O V A R I Š.

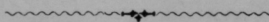

List za šolo in dom.

Triindvajseto leto.

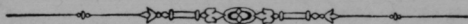
1883.

Odgovorni urednik:

Andrej Praprotnik,

nadučitelj in voditelj I. mestni 5razredni deški ljudski šoli, ud c. k. deželnega šolskega sveta, ud c. k. preizkušenske komisije za občne ljudske in meščanske šole v Ljubljani, in ki ima tudi zlati križ s krono za zasluge.

V Ljubljani.

Natisnil in založil Rudolf Milic.

KAZALO.

I. Vzgoja in pouk.

- Kmetški starši, vzgojajte prav svoje otroke — na str. 3., 20.
Učne slike iz zgodovine — na str. 5., 56., 89., 140., 198., 375.
Evropa in nje ljudstva — na str. 6.
Naloga in delovanje ljudskega učitelja, da si pridobi ljubezen in spoštovanje národa — na str. 17., 33.
Iz merstva za življenje — na str. 22., 37.
Materin jezik v ljudski šoli — na str. 49., 66.
Lepopisje — na str. 52., 309., 327., 340.
Ženska vzgoja — na str. 97., 113., 129., 145., 163., 182., 193., 213., 230., 241., 308., 339., 353., 371.
Jezik — na str. 85., 99., 115., 131., 147.
Vzgojevalne iskricice — na str. 144.
Rujavi hrošč — na str. 249.
Kako naj se goji pravo domoljubje — na str. 273.
Čas — na str. 298.
Pouk za življenje — na str. 325.
Kratkovidnost v ljudski šoli — na str. 337.
Pouk v petji — na str. 370.

II. Šolske postave in ukazi.

- Ukaz ministra za bogočastje in uk s 3. jan. 1883. l. št. 13456 ex 1882., vsem šolskim oblastnijam o nadzorovanji in porabi knjižnic za učence na ljudskih in meščanskih šolah — na str. 17.
Poročilo komisije o šolski noveli — na str. 73.
Govor grofa Belcredi-ja o šolski noveli — na str. 81., 101., 117., 133., 149.
Postava od 2. maja 1883. l., s katero se nekatera določila postave od 14. maja 1869. l. izpreminjajo — na str. 177.
Ukaz ministerstva za uk in bogočastje z 8. jun. 1883. l., da se izpelje postava z 2. maja 1883. l. — na str. 211., 225.
Pouchilo šolskim oblastim in šolskemu nadzorstvu — na str. 229., 241., 257.
Dobra stran šolske novele — na str. 289.

III. Književstvo in šolska učila.

- Jezičnik. Novice pa dr. Janez Bleiweis. Spisal J. Marn — na str. 15., 160.
Geometrija za nižje gimnazije. Poslov. J. Celestina — na str. 29., 59.
Slovenska mati. Spisal dr. Kočevar — na str. 29.
Národna biblijoteka. Priredil R. Perušek — na str. 29., 75., 109., 142., 188.
Domoznanstvo poknežene grofije Goriške in Gradišćanske — na str. 29.
Pedagogija. Sest. Štjepan Basariček — na str. 30.
Savka i Stanko. Napisal Dav. Trstenjak — na str. 30.
Pripravke za mladež. Nakladom hrv. ped.-književnoga zbora u Zagrebu — na str. 30.
Milan Dragojevič. Priredio Mijat Stojanovič — na str. 30.
Čestitarka. Napisal Jos. Ljud. Varjačić u Zagrebu na str. 30.
Vrtec. Časopis za slov. mladino — na str. 31., 383.
Wanderungen durch Krain. J. Sima — na str. 76.
Trst in okolica. Spisal Mat. Sila — na str. 59.
Izgleđi bogoljubnih otrok iz vseh časov kršćanstva. Spisal A. Kržič — na str. 109.
Učitelj v Jabukovcu. Spisal Jos. Klobučar — na str. 109.
Jour - fixe - marš. Vglasbil Vikt. Parma — na str. 109.
Pisanke in risanke. Izdal J. Lapajne — na str. 109.
Skladbe Vilharjeve — na str. 124.
Skladbe Avg. Arm. Lebana — na str. 59., 124., 383.
Abecednik za slovenske ljudske šole. Šestavil A. Praprotnik — na str. 141., 168.
Fizika za nižje razrede srednjih šol. Spisal A. Senekovič — na str. 142., 222.
Šolski vrt u selu. Izdal Dav. Trstenjak — na str. 142.
Mali katekizem. Spisal Sim. Zupan — na str. 158.
Cerkveni obredi. Sestavil Sim. Zupan — na str. 158.
Der praktische Obstzüchter — na str. 158.
Praktična metodika. Sestavil J. Lapajne — na str. 59.
Popotnik. List za šolo in dom — na str. 173.
Habsburški rod. Spisal Iv. Tomšič — na str. 176., 188.
Šolska mladina o šeststoletnici — na str. 188.
Kranjska z Avstrijo. Vglasbil A. Foerster — na str. 188.
Spisi Kristofa Šmida — na str. 221.
Ljudevita Tomšiča izbrane izverne pripovedi hrv. mladeži — na str. 221.
Dejanje Habsburžanov v Kranjskej. Spisal po nemški Avg. Dimitz, poslov. J. Cimperman — na str. 222.
Šolske postave — na str. 222.
Slovenska slovnica za prvence. Spisal A. Praprotnik — na str. 335.
Kratek návod za poučevanje v petji. Sestavil Gr. Jakelj — na str. 368.

IV. Razni spisi.

Zgodovinsko-slavni dan — na str. 1.
Slovenskemu učitelstvu — na str. 1.
Učitelj učitelju za novo leto — na str. 2.
Vzgleden učitelj prvencev — na str. 9.
Raznosterosti — na str. 15., 32., 63., 79., 144., 170., 256.
Knjiga Slovenska v dobah XVI. XVII. veka — na str. 26., in potem, razen v 6., v vsakem listu.
Poštne hranilnice — na str. 32., 305.
Ali je na Kranjskem užé treba tretje deželne učiteljske konference? — na str. 58.
Predolgo sedenje — na str. 64.
Andreju Praprotniku národní učitelji — na str. 65.
Kako naj učitelj mej ljudstvom širi dobro mnenje o šoli in vzgoji — na str. 66.
Učiteljske petletne službene doklade in ustrahovalne kazni — na str. 67.
Poziv Ptujskega učiteljskega društva — na str. 72.
Misli — na str. 79.

Zgodovina prve petletne službene doklade slovenskega učitelja — na str. 90., 107.
Poziv k udeležitvi razstave — na str. 108.
Opis Krškega okrajnega glavarstva — na str. 155., 167., 187., 199., 218., 247., 267., 282., 300., 314., 349., 363., 379.
Učitelj naj mej ljudstvom kaj veljá — na str. 161.
Ob Najvišji nazočnosti cesarja Franca Jožefa I. — na str. 209., 210.
Opazke — na str. 220., 269., 297., 315.
Kranjske šole in Habsburžani, njihovi pospeševalci — na str. 231., 243., 261., 276., 291.
Šolska letina — na str. 284.
Podučiteljev ni več na Kranjskem — na str. 305.
Učiteljska zborovanja v Ljubljani — na str. 321., 346., 359., 379.
Račun o dohodkih in troških vdovskega učit. društva — na str. 304.

V. Vážniši dopisi.

S Štajerskega — na str. 10., 45., 60., 92., 125., 172.
Iz Koperskega okraja — na str. 11., 61., 362.
S Krasa — na str. 11.
Iz Kameniškega okraja — na str. 14., 127., 286., 302.
Z Dolenjskega — na str. 30., 158., 271.
Iz Postojnskega okraja — na str. 61., 158., 189., 202., 253., 270.
Ob ustji Savinjskem — na str. 76.
Iz Logatskega okraja — na str. 78., 174., 205., 253., 302.
Z Zidanega mosta — 93., 126., 201., 236.
Iz Krškega — na str. 110., 285., 301.
Iz Notranjskega — na str. 127.
Iz Železnikov — na str. 143., 239., 254., 366.
Iz Sežanskega okraja — na str. 174., 251.

Z Goriškega — na str. 189.
Iz Boljunce — na str. 201.
Z Gorenjskega — na str. 206., 222., 238., 254., 318., 350.
Iz Ljubljanske okolice — na str. 222., 351., 367.
Iz Gorice — na str. 235., 252., 382.
Od Save — na str. 236.
Iz Ribnice — na str. 237.
Iz Lašč — na str. 239.
Iz Prema — na str. 252.
Iz Rogačkega okraja — na str. 300.
S Slapa — na str. 301.
Iz Škofje Loke — na str. 334.
Z Moravskega — na str. 365.
Iz Ljubljane — največ v vsakem listu.

